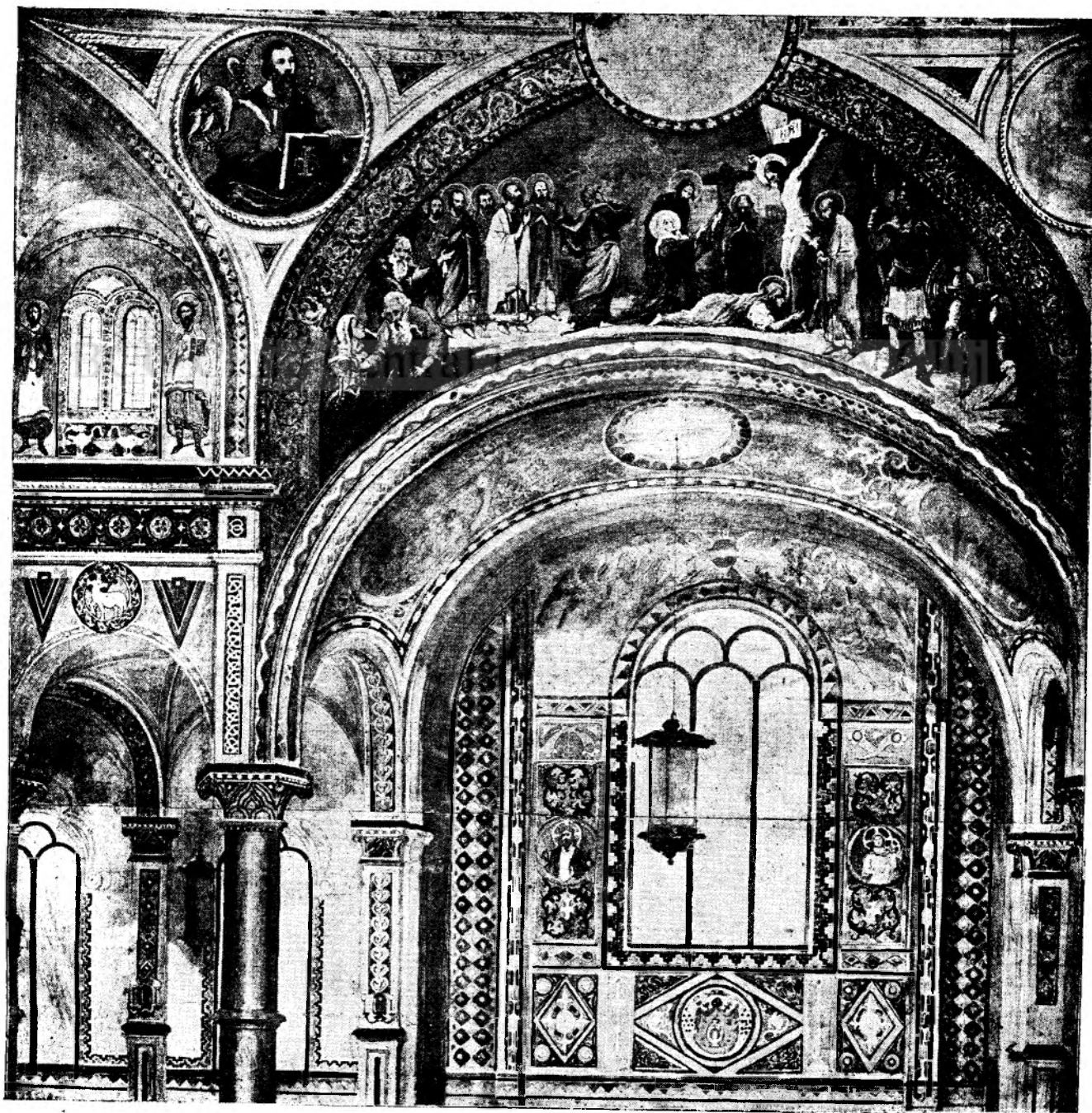

Familia

Augustin Pall

Interiorul bisericii ortodoxe din Chicago

Apare odată pe lună
sub conducerea unui comitet de redacție

Redactor: M. G. Samarineanu

Redacția: Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.

Pentru recenzii autorii și casele de editură sunt rugați a trimite câte un exemplar pe adresa redacției. — Manuscrisele nepublicate se distrug.

Cuprinsul No. 8:

1. *Viața municipală și edilul modern* de Gh. Tulbure.
2. *Sfârșit de vacanță* de Cezar Petrescu.
3. *Fragment din „Glafira”* de Victor Eftimiu.
4. *Dimineața* de Volbură Poiană-Năsturaș.
5. *Cântec* de D. Psatta.
6. *Vasile Bogrea* de Seneca.
7. *Târnavă* de Z. Sandu.
8. *Scrisoare de iamnă* de George A. Petre.
9. *Păianjenul roșu* de Ion Dragu.
10. *Polița* de Constantin Doboș.
11. *Ce ne poartă?* de T. Neș.
12. *Crucea roșie* de George Bota.
13. *Jurământ* de Alexandru Riza.

Cronici: Ioan Ciorănescu. — *Săptămâna Crucii Roșii.*
— *Religia și Școala.* **Cronica Literară:** *Anuarul reuniunii femeilor române din Beluș și jur.* — *Perspectiva liniară* de Toma V. Ștefănescu. **Cronica Teatrală:** — **Reviste:** *Graiul nostru* No. 15, Bârlad. — *Propilee literare*, No. 14. București. — *Viața Literară* No. 21, București *Cele Trei Criș. pentru popor.* **Cărți:** — Lucian Blaga: *Ferestre colorate.* — Aristofan: *Păsările* (comedie) trad. de St. Bezdechi. — Tudor Vianu: *Masca timpului.* — Dr. S. Stanca: *Greva și alte povestiri.* — Volbură Poiană-Năsturaș: *„Fata din Ardeal”.* — Clîșee de Augustin Pall. etc. etc.

Abonamente:

Pe 1 an: 120 Lei; pe 6 luni: 75 lei. — Pentru instituțiuni și autorități: 300 lei pe an. — În străinătate: 300 lei pe an. — Inserții și reclame la Administrația revistei: Strada Take Ionescu No. 42. Oradea.

Familia

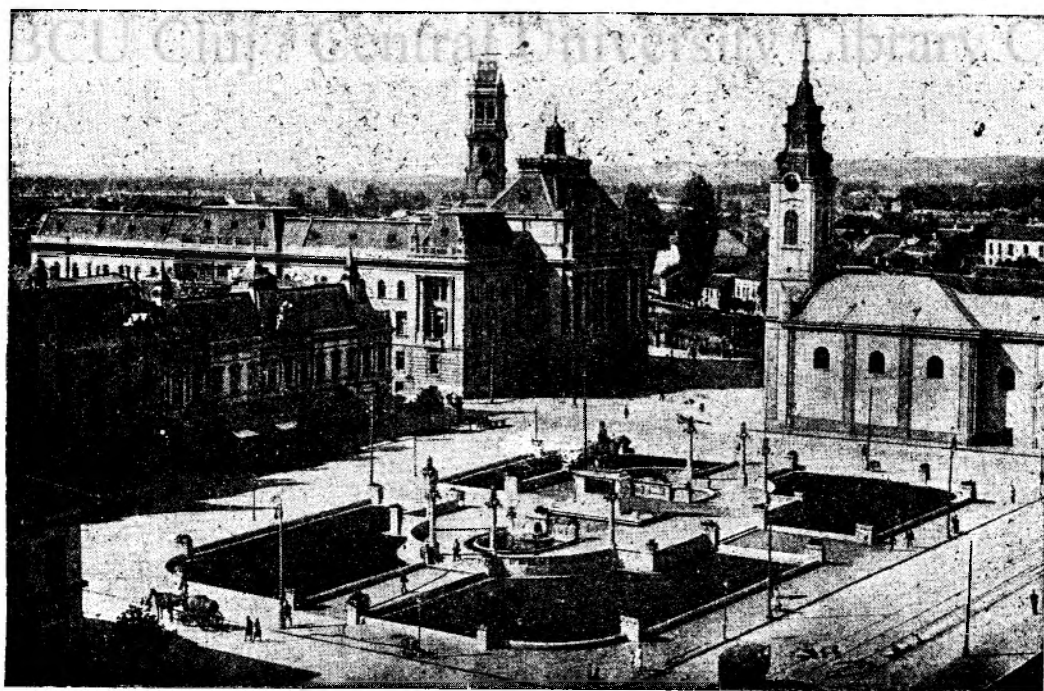
Viața municipală și edilul modern

de Gh. Tulbure

Orașul este o ființă vie. El este o individualitate etnică și socială. *Fiecare oraș își are fizionomia lui particulară.* Fizionomia aceasta diferă după sorginea istorică, din care purcede începuturile lui, după vechimea vieții lui, după spiritul legilor și al moravurilor, sub imperiul cărora a trăit, în cursul vremurilor. Astfel se explică pentru ce viața municipală este mai avansată, în regiunile unde diferențierea

nea pe malurile Crișului Repede și între Sibiul ordonat, sombru și mizantrop, care-și toarce o viață mocnită între ziduri groase, mohorâte și bătrâne. Sau câtă deosebire între Timișoara și Târgul-Mureșului, între Cluj și Iași, între Chișinău și Craiova sub raportul aspectului exterior, al stilului edilitar, ca și sub cel al vieții organice intime.

Nu poți cunoaște un oraș înainte de a-i

Piața Unirii din Oradea

claselor sociale este mai distinctă și mai conturată, cum este cazul la noi în Ardeal, unde avem orașe cu tradiții seculare, chemate la viață autonomă prin decrete și privilegii regale, încă din vremurile de luptă ale veacului de mijloc. Orașul își are chiar *sufletul său specific*, care diferă și el de al altora.

Câtă deosebire, de pildă, între Oradea noastră, care își desface eleganța și vioiciu-

fi pipăit pulsul vieții lui interne. Și, mai ales, nu poți cârmui cu folos un oraș fără a-i cunoaște individualitatea și structura lui sufletească. Viața municipală este astăzi în plină evoluție. Nota ei caracteristică o constituie tocmai mulțimea și varietatea necesităților de fiecare moment, ale marilor aglomerații urbane. Aceste necesități, față de trecut, se sporesc atât de vertiginos, încât adeseori ele îmbracă — cum,

spuneam, — aspectul valurilor mării, răscolite și frământate de un puternic uragan. Să aruncăm o privire retrospectivă, cei mai în vârstă, și să reconstituim un moment tabloul trecutului. Ce aspect avea Oradea de eri față cu cea de azi? Cât de reduse erau nevoile populației și grijile Primăriei înainte cu câteva decenii, când nu se pomenea de servicii de alimentație, de maximarea prețurilor, de provederea populației cu pâine și cu lemne de foc, de mijloace de circulație și transport și de câte alte nevoi scoase la suprafață de vârtejul cuceritor al vieții moderne. Dacă Oradea de eri era mai mult cuibul liniștit al proprietarilor cu veleități de nobleță, cu conacurile gospodărești așezate în jurul câtorva mănăstiri răspânditoare de cultură, Oradea de astăzi pare o turbină uriașă în plină activitate. Bunii primari de pe vremuri, acele încarnații de burghezie cinstită și domoală, cari în mijlocul preocupărilor patriarhale de gospodărie orășenească aveau tot timpul să-și fumeze ciubucul în liniște, îmi închipui, că dacă s'ar reîncorpora pentru o singură zi în scaunul primarului de astăzi, ar porni-o uluiți înapoi către cimitir. Da, problemele și necesitățile orașului în fond sunt poate aceleași astăzi ca și în trecut, dar incomparabil ele sunt *mai acute, mai intense și mult mai complexe*. Aceste nevoi desemnează sarcina și rostul primarului de azi. Și când zic primarul în fața ochilor mei se încheagă *imaginea edilului modern*.

În timpul din urmă s'a auzit, desigur, vorbindu-se adesea de așa numitul „urbanism“. Ce se înțelege prin urbanism? În accepția curentă, urbanism însemnează preocuparea sistematică de a construi orașul modern potrivit tuturor exigențelor de circulație, de estetică și de igienă socială, impuse de marile aglomerații de populație. Urbanism este pe scurt preocuparea științifică ce se referă la construcția și dezvoltarea orașului. Strada, Bulevardul, Piața, Cheiul, Cartierul, Pavajul, Canalul și Lumina, iată elementele constitutive ale urbanisticii moderne. A clădi case de chirie pentru funcționari și pentru muncitori, a așeza cartierele marginase în condițiuni igienice și a le prevedea cu suficiente mijloace de recreație, este urbanism. Un urbanism foarte util și cu adânci repercusiuni de ordin social și politic, pentru că el poate să smulgă clasa proletară din cloaca nemulțumirilor sociale și a aberației revoluționare. A purifica cu metodă atmosfera orașului prin lărgirea parcurilor și înzestrarea grădiniilor publice, reducând astfel procentul tuberculoșilor, este tot urbanism. Iată preocupările,

care se impun atenției și grijei celor cari se consacră carierei edilitare.

Obiectivul lor trebuie să fie unul singur: *orașul*. Viața lui în prezent și dezvoltarea lui pentru viitor. *Nimic pentru mine, totul pentru oraș*, iată deviza edilului ideal de astăzi. Problema nu este tocmai ușoară, pentru că edilitatea prezintă multiple aspecte de ordin tehnic, financiar, cultural, sanitar și economic. Toate acestea așteaptă soluții practice și urgente. Iar soluțiile sănătoase cer minte ordonată și conștiință luminată. *Cel care a înțeles nevoile de fiece moment ale orașului său, cel care le știe domina, găsindu-le mijloacele practice de remediere, este — după părerea mea — un bun primar*.

Carlyle a enunțat principiul: *Cunoașteți munca ta și fă-o*. Pentru a putea satisface acestui imperativ, edilul modern trebuie să aibă deci concepția clară a muncii, care îi stă înainte și pe care trebuie să-o săvârșească. Concepția aceasta nu se poate dispensa, cred eu, de anumite norme din domeniul doctrinei morale. Indispensabilul bagaj moral, cu care edilul trebuie să se prezinte în fruntea comunei, este, în rezumat, *cinstea, energia și devotamentul*. Numai din această trinitate de virtuți pot deriva norme sănătoase de cărmuire și de gospodărie comunală, iar norma cea dintâi pe care edilul este dator s'o întroneze fără precupețire la Primărie, este concepția superioară a legalității și a dreptății pentru toți. *Nici o categorie de cetățeni nu are dreptul să se bucure la camună de un tratament special sau de un regim de favoare*. Mai presus de orice interese personale, de orice interese de clasă sau de partid, sunt interesele generale ale orașului. Cel ce intră în sfatul orașului, trebuie să se desbrace de interesul particular întocmai ca musulmanul care-și desbracă pantofii la ușa moscheii, ca să nu murdărească nici cu un fir de praf templul cel sfânt al lui Mohamed.

Al doilea postulat al autonomiei urbane este, ca trebile comunei să se aranjeze pe față, *cu cărțile deschise, în văzul tuturor*. Astăzi, în perioada de înflorire a democrației, chestiunile publice nu trebuie să mai fie rezolvite cu ușile încuiate, ca în epoca feudalismului sau a birocratismului volnic și autocrat. Din acest punct de vedere n'ași avea nimic de reproșat, dacă palatul Primăriei ar fi construit din sticlă transparentă, pentru că tot omul să vadă ce se petrece în interiorul lui.

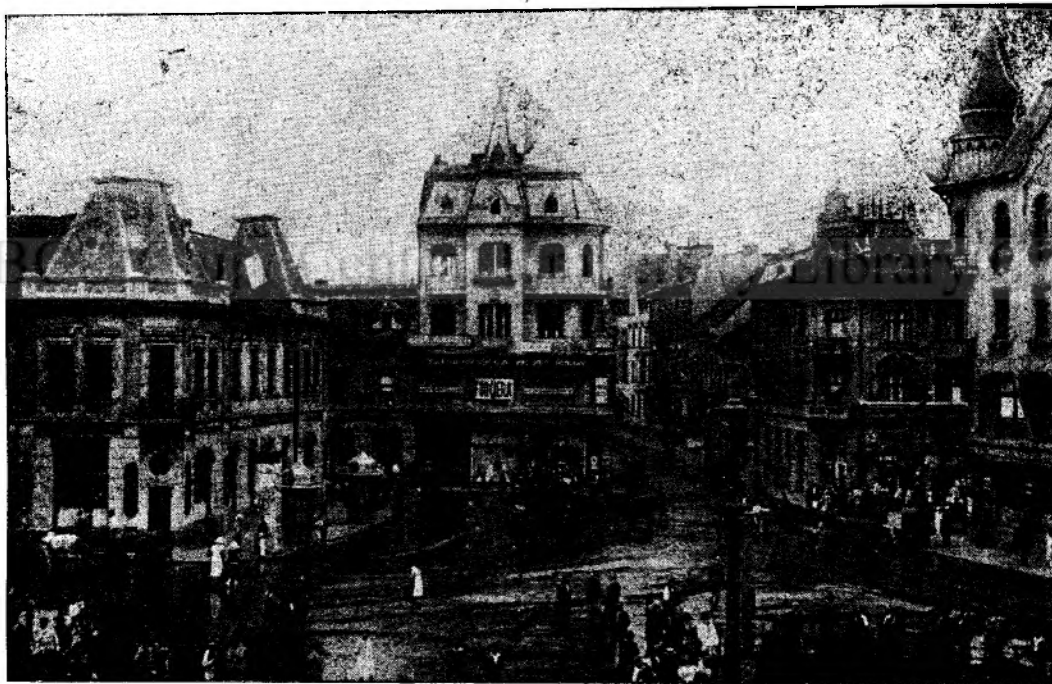
A treia îndatorire, care se împune consilierului comunal este să cunoască trecutul, pentru ca să știe păstra tot ce a rămas bun dela

înaintași. Una din moștenirile, pe care ași dori s'o păstreze edilul de astăzi, este *hărnicia și spiritul de jertfă al vechilor părinți ai orașului*, cari nu numai că sacrificau obștei toată munca lor, dar înțelegeau ca după moarte să lase și averea lor orașului, pe care l-au slujit cu credință. Și când mă refer la respectul trecutului, trebuie să declar însă, că nu 'nțeleg să preconizez un spirit de gospodărire reacționară sau conservatoare.

* * *

Municipiul de astăzi nu se mai poate gospodări după metodele vechi. Se poate menține însă probitatea, spiritul de economie și oroarea de risc sau de aventură, tot atâtea apanaje ale orașelor cu tradiții și așezăminte de veacuri, cu clasele sociale stratificate și cu fizionomia

cârmuitorilor orașului este să-i dea acestei burghezii comerciale și industriale tot concursul cu puțință, pentru a se putea emancipa din critica situație economică, în care se găsește, cu atât mai mult, cu cât gradul ei de întărire și bunăstare determină în mare măsură și soarta claselor muncitorești. Cealaltă clasă socială, *tagma funcționarilor*, nu mai este nici ea o clasă privilegiată, cum era înainte vreme. Funcționarul public de astăzi, dela cel mai înalt demnitar în rang și până la cel mai obscur diurnist, este mai mult un salahor desconcertat, decât un tip de burghez mulțumit sau un potentat cu veleități de nobleță, cum era mai demult în Bihor. Dacă privim deci realitatea în față, vom constata că aproape nu există clasă socială a cărei existență să fie demnă de invidiat și al cărei

Piața Regina Maria din Oradea

definitiv cristalizată. În societățile urbane cu tradiții sănătoase, *rostul burghezimei este de altfel mai mult dinamic, decât conservator*. Oradea — spre norocul ei — prezintă o burghezime de origină mai recentă, care prin însăși natura ei mercantilă, adaptabilă și dispusă spre progres, este înzestrată cu întreg spiritul de inițiativă și de avânt, pe care-l naște de regulă gustul profitului și setea de viață. Dacă Oradea nu este astăzi un mare sat de șes, ca Dobrișinul de pildă, dacă ea este un oraș cu nervură apuseană, se datorește — cred eu — acestui spirit de burghezie progresistă, care a fost un factor productiv și civilizator. Pentru ca să-și poată menține rolul ei determinant în dezvoltarea orașului și pentru viitor, socot că datoria

câștig să fie echivalent cu munca și eforturile, ce depune. Iată-ne deci în fața faptului, că zidul secular al deosebirilor de clasă la noi este surpat și că, niveლაți toți de tăvălugul aspru și necruțător al vieții de după războiu, suntem osândiți toți cetățenii, fără deosebire, să ducem aceașă luptă acerbă, pentru asigurarea minimumului de existență.

Sunt aspecte orășenești, sunt momente de economie socială, acestea, de care părinții orașului au datoria să țină socoteală în preocupările lor de politică urbană. Și datoria lor supremă este *să țină cu mână tare cumpăna dreptății și să echilibreze divergențele, ce s'ar mai ivi între diferitele categorii de cetățeni, ocrotind pe cei slabi față de cei mai puternici*.

Cel ce stă în fruntea orașului ar devia dela misiunea sa dacă s'ar constitui în apărător și reprezentant al unei singure categorii de cetățeni. *El nu este un tată, care poate avea copii legitimi și copii vitregi. El este al tuturor și pentru toți.*

Nu trebuie să se uite în stârșit, că orașul este o bucată de țară. El este un microcosm din marele organism etnic și politic, care este Statul. Pentru a sluji cu credință și folos un oraș se cere edilului să fie animat de sentimentul patriotic, de respectul legilor țării și al ordinei de drept, care constituie chezașia de existență a oricărui Stat.

Gospodăria orașului reclamă — după cum spuneam — metode noi. Pentru ca să poată fi un promotor de idei și sisteme noi, pentru ca să facă față tuturor trebuințelor în materie de edilitate și gospodărie, primarul de astăzi trebuie să se deosebească esențial de primarul de ieri. El trebuie să fie înainte de toate o *personalitate, o individualitate*. Din acest punct de vedere, față de concepția îngustă, și atât de frecventă încă la noi, a primarului-funcționar, a primarului-birocraț, posesor al unei șablonare rutine în materie de administrație, față de obișnuitul primar incolor, steril și uscat ca o problemă juridică, glasul vremii de astăzi opune concepția democratică a edilului modern: *bărbaț cu orizontul larg, cultură multilaterală, cu viziune clară, spirit de inițiativă, voință hotărâtă și mână de fier.*

Primarul de astăzi nu poate exista fără aceste calități. Dar nici fără un *program de muncă*. El trebuie să știe din capul locului, ce trebuie să lucreze și cum are să lucreze. Dacă n'o știe dela început, pierde cârma din mână și nu o va ști nici odată. Dar pentru ca să-și poată realiza programul, în afară de energie de fier, în afară de o perseverență fanatică, el are nevoie de colaboratori leali și devotați. Datoria colaboratorilor este să-l înțeleagă și să-l secundeze în intențiile lui. Iar dacă există o lege, care îngăduie puțința, ca primarul — înțeleg primarul conștient și animat de un ideal cinstit — să fie sabotat sau stânjenit în munca lui, de colaboratori lipsiți de înțelegere sau dominați de ideologii destructive, sunt de părere că această lege n'are dreptul să mai trăiască și *că ea trebuie să fie modificată.*

Acelaș lucru se poate spune despre funcționarii în subordine. Ei trebuie să fie o armată conștientă de datorie și disciplinată, un corp de oameni devotați aceleași idei. Slujba dela primărie nu poate fi un simplu adăpost sub pielea unui buget, care poate fi ronțit sau în-

Dimineața

de Volbură Poiană-Năsturaș.

*În vreme ce trei ciocârlii se 'ngână
Iese soarele de dup' un stog de fân
Cu paharul dimineții 'n mână.*

*În vreme ce trei ciocârlii se 'ngână
Suiți în ceruri ochii mei rămân.*

*De-un munte 'și sparge soarele paharul...
Lumina care curge fără stavilă
Îneacă satele trecând hotarul.*

Trei ciocârlii citesc din pravilă.

*Ieși suflete al meu din închisoare,
Bea din lumina zilei pân 'deseară,
Bea cât fine zi lungă de vară
Bea soare.*

Cântec

de, D. Psatta

*Trece un vânt hoinar pe munte
Frunza'n codru răscolind,
Și de doru-mi auzind
Drag mă mângâie pe frunte.*

*Florile îndurerate
De al meu chin nemărgnit,
Stropi de rouă-au risipit
Și s'au întristat cu toate.*

*Bradu-a plâns prinzând de veste,
Și în freamătul de brazi
Codrul tot mai plânge azi
Chinuit de-a mea poveste!*

tins ca un gumilastic. Ea trebuie să fie un prilej de a da fiecăruia satisfacția și mândria, ca atunci când se va depărta din această clădire, să poată zice mulțumit: și eu am pus o cărămidă la frumosul monument al operei de edilitate din orașul meu. În sfârșit este foarte de recomandat ca în nici una din acțiunile lui, edilul să nu se lase influențat de șoapte sau de ispite și mai ales de ispita vânătoarei de popularitate. Să nu uite, că popularitatea are numai durata și valoarea mijloacelor cu care se câștigă. Cu cât alergăm după dânsa mai puțin, cu atât o ajungem mai sigur. Fericit edilul, care la rugăciunea lui de fiecare seară va putea să adauge: mulțumescu-ți Doamne, că mi-ai ajutat să mai fac o faptă bună pentru orașul meu și păzește-mă Doamne de ispita zilei de mâine...

(din discursul program ținut la 23 Oct.)

Sfârșit de vacanță

de Cezar Petrescu

O frunză roșie a intrat pe fereastră, brusc, a lungată de amenințarea toamnei.

A șovăit o clipă și iat-o ascunsă în cel mai întunecat ungher. Tremură încă. În ce esperanto să mă plec la ureche și să-i șoptesc: „Vino, nu ți fie frică, mai este pân'la solstițiul de toamnă”?

Voi lăsa fereastra deschisă; mâine dimineață va bate iarăși soarele cald, am s'o aud cu un foșnet ușor furișându-se din ungherul rece să mai cerșească puțină lumină lină.

Dar în astă seară, cum s'a încrunțat amurgul aici, cu soarele livid pe cicatricea vânăta a unui nor, cine n'ar fi întors ochii cu grijă la foile calendarului din perete?

Sfârșit de sezon. Au început să se predea până și bandele toală vara gonite în deșert de putere. Capitulara aceasta are ceva din tristețea sfârșiturilor. Pădurile rărite și goale mai pierd și cel din urmă mister. Iar pe peronul gărilor, geamandanele subțiate și cu curelele strânse, par punji de cartofori după o noapte nebulă.

Vă spun că totul e ca a douazi după un Zece Mai, cu lampioanele stinse. Somnul mi-a fost neliniștit și trist, cu o grijă suspendată în conștiință, ca altădată, când se apropia corijarea la trigonometrie și-mi număram debila recoltă de logaritmi.

Pe masa de sub nuc vântul citește singur o carte uitată, întorcând foile. S'a oprit o clipă. E un pasagiu subliniat?

Și toaca are alt sunet straniu, ca oasele din dansul macabru ciocnite în mâini de schelet.

Floarea aceasta m'a întâmpinat la venirea aci cu tot parfumul și lumina ei albă. E acum un mănunchiu ruginit, cu semințe mototolite și foșnet uscat când suflă vântul. Toate florile sfârșesc aruncate hidos în gunoi.

Ascultă? Chiar glasul păsărilor e mai obosit și ecoul pădurei, e profund ca dintr'un adânc de pământ unde au chemat glasuri de morți.

Inchide ochii când te impresură noaptea să vină toți cei care-au plecat și ai jurat să nu-i uiti și de mult i-ai uitat. Sunt mulți, să te înspăimânte cât sunt de mulți. Dar nu-i alunga; lasă să învie în urechile tale musturarea lor mută. Și tu vei fi mâine umbră între umbre și vei veni să cerșești în asfințituri reci puțină căldură de amintire la cei care de mult te vor fi uitat.

Te întrebi la ce bun toate? Te încercă puțină mahnire și mășori întâia dată o singurătate cu care te-ai crezut pentru toldeana deprins? Haide — acestea sunt gânduri acum prea târzii. N'ai învățat nici până acum că viața nu poate da altceva decât sur-

priza copilului care a pus pălăria și așteaptă cu bătaie de inimă, tocmai când fluturile dedesubt nu se mai află?

S'a isbit o pasăre oarbă'n perete și a căzut. Pentru atât numai ai tresărit? Ridică o în palmă și încălzește-o. Ascultă cum îi bate ceasornicul fin al inimii? Vezi; o clipă poți să nu fii singur și mărturiseste că atunci când ai dus trupul cu pene măta-soase la obraz, ea, pasărea mică și înfricoșată, te-a încălzit. Dar dacă se sbate, deschide pumnul și las-o să sboare. Așa, totul e acum cum a fost înainte.

Și fiindcă s'a făcut întuneric de tot, aprinde flacăra palidă în capsula de alamă. E o lumină murdară și tristă — dar n'ai nevoie de mai mult ca să-ți contempli în mijlocul camerei movila cu biata ta zestre de veșnic drumeț. Stă teancul de hârtii înainte; ai crezut o clipă în ele; e tot ce-a ronțait creierul tău ceasuri și ceasuri. Trece cu ochii reci peste ele. Ce milă — nu este așa? Aceasta e tot ce-ai putut gândi? Această mizerie e tot ce-ai putut da? Haide, puțin curaj, din toate poate rămâne ușor numai un pumn de scrum.

Nu e nevoie să se ridice fum subțire la cer ca dintr'o jertfă primită. Și nici nu se poate. Ai ars acolo prea multe deșertăciuni și gânduri impure. Acum a rămas numai praf de cenușă ca părul fărâmițat de mort.

Dar încearcă să surăzi. Vezi că se poate? Încă puțin și ai să uiți: uităm altceva mai dureros.

Și acum roagă-te mâine, când pleci, să ploaie plumburiu și neconținut. Să te arunci sub coșul de piele, care-ți închide zarea de jur împrejur.

Și mai ales, — ascultă acest din urmă sfat? — să nu privești de loc îndărăt.

Augustin Pall

Portret

Fragment din „Glafira“

de VICTOR EFTIMIU.

Alelei, Doamne, ce văzui!
Potop de oaste câtă frunză nu-i
In codri și nisip în fundul mării!
Veneau păgânii din largurile zării
Din patru părți ne potopeau
Li risipeam și ei sporeau....

Călări pe negri armăsari
Ca din pământ creșteau tătari
Și flamuri roșii fluturau
Și steaguri verzi pe corturi mari,
Pe brâul gol purtau mărgelile
La gât și brațe salbe grele,
Un smoc din păr pe capul ras
Și nechezări de cal în glas...
Le străluceau hangere 'n dinți
Venin în ochii lor ferbinți
Și hârci de om pe șaua lată
Se legănau în oastea toată.
Iar noi sârmanii de creștini
Eram săraci, eram puștini,
Eram puștini dar și voinici
Șirești și luști pe caii mici
Și hotărâși să nu-i lăsăm
Pământul vechi să-l apărăm
La poarta țării să-i oprim
Și de-om putea să-i asvârlim...
Întâi umblam când unul sus,
Când altul jos, cum ne plăcea
Stricam, când celălalt dregea
Și-așa tătarii ne-au răpus...
Apoi strigarăm o-ho-ho
Și hai, — că n'aveam încotro, —
Un singur steag ne-am fost luat
De-un singur cap am ascultat
Și ce-a zis Gladomir de-atunci
Ne fuse lege — nu porunci...
Amar de noi ne căinam
Și mâinile ni le mușcam
Că l'am urmat pe Marco-Crai
Dar Gladomir ne zise „hai“!
Și „hai“ a fost! Ne-a adunat
Din văgăuni, ne-a'mbărbătat,
Ne-a pedepsit, ne-a oșelit
Și'n tătărime ne-a azvârlit.
Ne socoteau păgânii gata
Și uite mări, uite ceata!
„Hai-ho!“ Năvală în tătari!
I-am răsturnat de pe-armăsari,
I-am spulberat ca pânza'n vânt,
Flămânzilor le-am dat pământ,
Le-am smuls hangerele din dinți,
Veninul ochilor fierbinți,
Din corturi mari făcurăm saci

Și-am adunat dela ortaci
Bogate scule și mărgelile
Și steaguri-verzi și salbe grele,
Iar hârcile din șeaua lor
Le-am scos din lanțuri binișor,
Am pus vlădici să-le slujească
Înmormântare creștinească
Și le-am culcat sub cruce'naltă
Cu morșii noștri laolaltă!

Vasile Bogrea

„Din zei de-am fi coborâtori“ trebuie să ne pierdem iară în fărâna din care ne-au făcut zeii. Este o greșeală de construcție, o nenorocită alegere de material, din care rezultă distrugerea omului așa de repede. Sunt unii oameni cari nu mai mor par'că deși n'ar avea pentru ce trăi; sunt însă alții — foarte rari — pe care par'că ai fi nevoit ca Făuritorul Tată să-i fi plămădit dintr'o materie indestructibilă. Unul dintre aceștia a fost Vasile Bogrea, savantul profesor filolog dela universitatea din Cluj. A fost o nedreaptă împreunare între trupul său chinuit de durere și între sufletul său de o bogăție covârșitoare. Un savant, un erudit, un filozof în toată puterea cuvântului, un propovăduitor de lumină vie, o personalitate de mult academică, iată ce închidea șubredul trup pe care pământul l-a absorbit în neagra făptură.

Orădanii au avut fericirea să-l audă pe Vasile Bogrea, să-l vadă, căci personalități ca ale lui trebuiesc auzite și văzute. Bogrea a scris puțin, pentru că el avea un dar mult mai frumos decât scrisul. I se părea că orice ar fi scris era prea puțin, prea șters, prea sărac, prea redus din ceace ar fi voit să spună. Era prea puternic izvorul luminei sale, prea cald, prea viu, ca să poată fi prins în rânduri moarte de pană sau de tipar. Se părea când vorbea că chiar cuvântul vorbit, atât de maestrit legat, nu-i era de ajuns să spună tot: și de acea sclipirea ochilor, mișcatul frunței și al feței, toată făptura lui veneau să-i dea ajutor ca să ne arunce vâlul uriaș de suflet. El nu vorbea fiindcă l-ar fi obligat lumea, ci vorbea pentru că clocotul de știință și lumină vie îl îndemna să vorbească. Pe lângă savantul erudit, ajutat de o memorie fenomenală, Bogrea reprezenta tipul propagandistului de rasă, avântat de proselitismul convingerii adânci. Era omul purtător de lumină vie, așa cum au mai avut alte timpuri și alte popoare. Coleg, cum rar sunt colegii între ei, spi-

ritual în orice moment și prețios sfătuitor, prieten și om cu iubire de oameni; stoic, fără să-și manifeste suferința lui; totdeauna privind lumea dela înălțimea la care ajunsese fără să arunce de acolo dispreț; savant, erudit, orator, profesor, om — iată ce a perdut universitatea din Cluj, ce am pierdut noi, ce a pierdut poate lumea, omenirea. În el plângem o glorie a neamului nostru răpită nouă prea de timpuriu.

SENECA

Târnava,

cu tainice grațuri mă cheamă, duios ca o mamă. S'a-prinde negura vremii vrăjind din genuni nepătrunse tot raiul copilăriei. Mă chiamă cu farmecul icoanelor indoliante în durerea uitării; mă cheamă cu dragostea muștrărilor de logodnică părăsită.

Mă cheamă Târnava...

În malurile ei înflorite de lunci înmiresmate și lanuri de aur palpită înfrigorată inima copilăriei sburdănice. Ele îmi tănuiesc cu îngrijorată dragoste comoara tinereții cu visările trandafirii ce darnic împrumutau străluciri împărătești măhnirilor dureroase și lipsurilor amare din căsuța răzimată în costișă, a părinților.

Ce clipă de vraje! Stau pe malul de stâncă al mării și urechea inimii adulmecă tainicul glas de chemare al Târnavi...

Da, pentru că o iubesc cu adâncă patimă. Îi iubesc blondele unde, care au sărutat cu răcoarea tămăduirii truditele picioare ale strămoșilor; îi iubesc câmpia cu brazda de mană, doar ea a rodit prin hărnicia înrou-rată de sudoare a părinților, mie belșug de putere și lumină; îi iubesc colinele blajine ce cu umbre fragede mi-au străjuit cărările trudei de rob al străinului, și îi iubesc soarele ce mi-a sărutat umbra bucuriilor fugare...

Prin ușa deschisă în infinitul amintirilor murite de lumina veșniciei intră evlavioase, în bisericuța sufletului, arătările de vraje ale tinereții.

Coboară din zări violete icoanele vii ale prietenilor înfrății cu glia... Cântarea lor picură ca o mângâiere în apele răsfrătite ale inimii: Vin cu truda în oase, cu trandafirii nădejdi în lumina ochilor și-mi aprind crinii dorurilor în sângele umbrat de duhul părinților.

Iată și lunca parfumată cu aroma ierburilor coapte se aprinde în clarul de argint al lunii! Coasele cântă... Și eu îmbătat de mireasma florilor, ce blând își închină capul, mă agăț cu sufletul în doina de jale a cosașilor tovarăși.

Și ogașa din umbra întunecată a desișului de pădure învie sub streșina amintirii. În buza ei îngenunchem, frate Chiorene, și cu apa-i galbenă de coclitză ne umezim gura arsă de oboseală și ne răcorim umerii însângerați de trunchii ce-i scoatem din adâncul păraielor pentru focul sasului din iarnă.

O, câte lipsuri și chinuri nu învrăstează pânza

Scrisoare de toamnă

de GEORGE A. PETRE

Toamna mână care cu porumb —
Vino'n satul meu cu cer de plumb...

Vom eși la câmp ca doi țărani
Într'un car târât de blânzi plăvani.
Cârduri rătăcite de cocori
Vor pieri sub oștile de nori;
După ei s'or vaicări a moarte
Ciori cernite și cu glasuri sparte.
Boabe de porumb din albe foi
Vor surâde palide spre noi,
Ca surâsul vag de față tristă
Ce-și ascunde boala în batistă.
Noi, la'ntrecere, ca doi băeți,
Vom trosni cotoare de ștuleți
Și târziu, cu carul încărcat,
Ne-om întoarce oboșiți spre sat.

Toamna joacă frunze rugini —
Vino, la răscrucea dintre vii...

Tu vei fi o fată de țăran
Cu obrații rumeni sub tulpan.
Vei alege struguri deși și grei
Și privind cu umezi ochi la ei,
Degetele-ți albe îi vor rumpe
Ca pe rare săbi de pietre scumpe.
Eu, ca un culegător voinic,
Ridica-voi coșul ca nimic,
Răsturnând apoi belșugu'n lin
Ca pe-o jertfă săvârșită'n plin.
Voiu stropși ca toți ceilalți flăcăi
Boabe negre, mici, ca ochii tăi,
Și-o să-mi pară mustul din găleată
Lacrimi roșii pe obrați de față.

Toamna suflă ceață peste țară —
Vino cu surâs de primăvară...

Votu culege flori de tufănele
Să'nfloresc făptura ta cu ele,
Ca să fii o rază de lumină
Prin noian de frunze de rugină.
Vom privi copacii despuiați
Și-om ofta cu ei, ca niște frați;
Vom porni prin luncle pustii,
Inercând să fim din uou copii,
Dar va cerne cerul păclă deasă
Și ne vom întoarce triști în casă.

Toamna trece prin copaci în șoapte —
Vino, să culegem roade coapte...

tinereții! Poate mai multe decât nisipul din creasta dantelată în argint a valului îmbrâncit de vânturi!

Și mă cheamă și costișa de sub streșina brazilor ce cucernici cădelnițează cu mireasma lor de rășină satul liniștei de veci. Mă cheamă să urc prin inserarea violetă, cotila cărare, umbrată cu arome sălbatice, să urc răzorul cu revărsarea satului de odihnă al celor pe veci înfrății. E cărăruia reculegerii sfinte: ea urcă la casa scundă a părinților umili.

Răzorul strălucește prin mormântul îngemănat al trudei sfințite de dragoste, strălucește deasupra orașului ascuns prin adâncul văilor și luminează zarea îndepărtată a Târnavi...

Covârșit de chemările duioase ale Târnavi, cu evlavie mă închin aici, în marginea apelor fără țărături, costișei cădelnițate de tămâia brazilor străjeri și luminată de florile mormântului îngemănat!

Abbazia, Iunie 1929.

Z. SANDU.

Păianjenul roșu

de Ion Dragu.

Se întâlneau odată în fiecare an, la ospățul comun. Erau șapte; nu pentru că erau un număr cabalistic, ci pentru că așa se obișnuiseră dela cea dintâi masă: unul mai mult sau mai puțin le-ar fi stricat petrecerea.

Alexandru, cel mai în vârstă dintre ei, poreclit *decanul celor șapte înțelepți*, eră omul legendelor. Găseă prilejul, în orice timp și în orice împrejurare, să povestească o legendă sau să născocoască un paradox asupra lucrurilor de cari era vorba. Petre era împărțit între o iubire care plecă și alta care venea. George își ducea viața printre ruine. Virgil nu credeă decât în Dumnezeu. Ștefan aveă ceva din spiritul batjocuritor al lui Democrit. Paul așteptă cu nerăbdare o moștenire mare. Iar Luca, după o viață de nebunie, se făcuse de o înțelepciune care îngrozea pe cei cari îl cunoșteau. Voise mai întâi să se sinucidă fiindcă nu avea bani; acum se pregătea să se joace din nou cu revolverul fiindcă făcuse prea mulți.

Judecau cu glas tare toate faptele și nu dădeau voie opiniunii publice să se așeze la masa lor; aveau, fiecare dintre ei, prea multă personalitate, ca să poată primi decretul restului muritorilor. Aduceau numai știri inedite: spuneau o poveste, descriau un caracter, se luptau în spirit unii cu alții. Vorbeau de ale politice, artelor și literaturii, judecau fără apel oameni și lucruri. Erau firi originale și tinerești, care aveau groază de frazele gata făcute, ca de niște haine vechi purtate de toată lumea. Intrunirea lor nu era un birou oficial de spirit și nu se făcea în ea nici cetiri academice. Predomnea mai mult o curiozitate, curiozitatea lumii văzute și aceea a lumii nevăzute. Se imbarcau ades pentru viața viitoare, dar naufragiau de cele mai multe ori în drum cu teoriile meditative ale religiunilor și filozofiiilor; aceasta nu-i împiedica să se imbarce din nou a doua zi cu setea de a ști soarta sufletului.

Se interesau de toate și de tot. Ca și „dracul schiop” desvâlulau toate casele ca să vadă cei înăuntru; zmulgeau toate inimile ca să le disece. Nu disprețuiau nimic în această căutare a adevărului, mergeau până în fundul tuturor lucrurilor, al prostiei unora și al spiritului altora. Și fruntea nici unuia nu se întuneca în fața muncii acesteia de analiză. O făceau veseli ca și mediciniștii cari stau cu un trandafir între dinți în fața unui cadavru.

În toți anii, fiecare își aduceă povestea sa care aruncă o lumină nouă asupra lumii acesteia. Fiecare din cei șapte aveă șapte pahare în fața lui. Fiecare eră silit să aibă de șapte ori spirit.

După ce-și muia de șapte ori buzele în aurul și purpura vinurilor, „decanul celor șapte declară că

abrogă legile lui Solon împotriva beției și regimul sec al fratelui Ionathan. De aci fu punctul de plecare al unui „steeple-chasse” filozofic. Vorbiră lucruri frumoase și urite, de spirit și paradoxale. Era adevărul înainte de timp, arătându-se sub mască de carnaval.

— Luați seama zise Ștefan. Teofrast pe care îl reprezint eu aici, a zis că-i mai bine să te încrezi într'un cal fără hăjuri decât într'un filozof fără frâu.

— Domnilor, zise Alexandru, să nu risipim ștofa asta prețioasă pe care o numim timp.

— Ah, replică Ștefan, dac'ași ști unde se vinde ștofa asta cum m'ași mai duce s'o cumpăr!

— Dacă timpul e prețios, să ne grăbim să ne descărcăm sufletele, adăogă Paul.

— Tu nu ai dreptul să vorbești, îi zise Petre căci ți-ai pierdut filozofia.

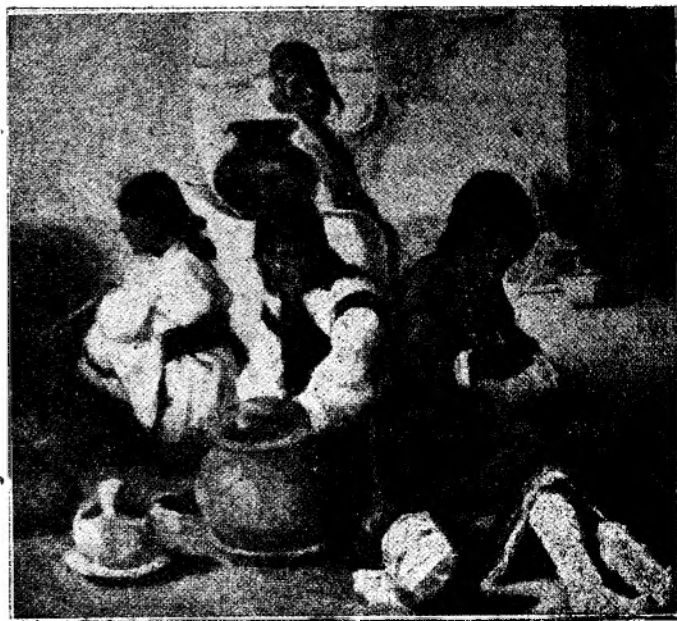
— Eu! ba cred că am mai multă ca voi. Chilon a zis: „Piatra de încercare servește ca să încercăm aurul”, și eu zic că aurul e o piatră de încercare ca să încercăm pe oameni.

Deși era vorba unui bogat, era totuși vorba unui înțelept.

— Dragul meu, zise Virgil către Luca care sta posomorât cu ochii așintii asupra cuștitului pe care îl ținea între degete, ne-ai adus de data aceasta o mutră cam lugubră. Fii mai vesel, ce naiba... De ce mă privești mirat?

— M'ași miră dacă m'ași mai putea miră încă, zise Luca cu amărăciune.

— Un hohot de râs general îi întâmpina spusele.

Augustin Pall

Indieni fabricând oale

— Nu-ți priește singurătatea? Atunci ia-ți o drăguță, zise Ștefan.

— Desigur, adăogă Petre, suferința în doi e și ea o voluptate.

— Nu ești niciodată singur când iei cu tine amintirea, complectă Virgil.

— Dacă Werther ar fi fost crescut la școala noastră, zise George, în loc de moarte ar fi luat iubirea.

— Trebuie să fii stăpân pe tine însuși, pe pa-timile tale ca să nu verși apă în vinul curat al vieții, exclamă Virgil.

— Cine vorbește să pună apă în vin? mormăi Paul visător. Să-l ia naiba pe cel care a făcut cel dintâi botezul acesta rușinos.

— Pliniu zice că a fost Stăpylus, răspunse Ștefan, cea ce nu era demn de numele lui. Ateneu afirmă că a fost Amphictyon. Să fie blestemați amândoi.

Toți își ridicară paharele.

În clipa aceea cineva bătu în ușă; „decanul celor 7 înțelepți” își opri paharul la jumătatea drumului.

— Nu deschideți, zise el.

— Dece? strigă toți în cor.

— De ce, ascultați numai legenda aceasta italiană:

„La începutul lumii, Dumnezeu privi pe pământ. Ninge. Incețuș cu încetuș, el deosebi un punct negru: era un om care își ridică mâinele către cer ca să ia pe Dumnezeu ca martor al nenorocilor omenirii.

„ — O, Doamne! zise el, nu te-ai îngrozit la vederea pustiriilor noastre, războiul, lepra, foamea, neantul?

„ — Ei bine! zise Dumnezeu, mângâie-te, o să fac sufletul nemuritor.

„Omul nu fu mângâiat.

„ — O, Doamne! nu-i de ajuns că ne-ai mai lăsat doar speranța în Dumnezeu. De ce să ne faci să suferim mii de dureri înainte de mormânt?

„ — Cum! zise Dumnezeu, n'aveți oare moartea ca să vă mângâiați de viață? Fie! O să vă trîmet o nouă divinitate: iubirea! Dar te înștiințez că iubirea-i oarbă ca și moartea; și ca și moartea, în ziua când iubirea va bate la ușa voastră, va fi pe neașteptate. Astfel înzadar le vei chema pe amândouă, căci nu vor veni, dar vor fi întotdeauna în drumul tău.

„Din ziua aceea, orice bătaie la ușa noastră e o lovitură a iubirii sau a morții. Și de când știu legenda aceasta, de atunci mă feresc să deschid eu ușa cel dintâi. Nu deschideți!

— Intră! strigă George.

Ușa rămas deschisă. Luca se sculă, cu buzele de un surâs înghețat, cu ochii închiși. Se apropie de ușă și o deschise. În clipa aceea un geamăt ce părea că se zbate în horcăeli îi sfâșie buzele, un fior

puternic îi zgudui trupul și căzu rezimat de ușa care se închise.

Fața-i părea descompusă de un delir înfiorător, într' negrită topire a tuturor puterilor. Stătu câțva timp nemișcat, apoi ridică pleoapele și privi ochii prietenilor așintii asupra lui într'o întrebare curioasă și înspăimântați parcă de ceace vor afla.

— *Păianjenul roșu!* murmură el cu un glas ca o răsflare.

Se uită de jur împrejur cu teamă, se ridică în picioare, și ducându-se șovăitor la masă, luă o solniță și risipi sarea pe scânduri.

— Dar ce e, Luca, zise Alexandru, care-l privea cu o mirare crescândă.

Luca se duse de-și rezemă fruntea de geamul ferestrei, privi puțin întunericul de afară, fără ca să vadă nimic, și se întoarse spre ei!

— Voi știți, începu el, cât îmi plac de mult ceasurile acelea din noapte, când vântul se ridică și scutură cu putere ferestrele. O adevărată furtună plânge sub uși, se scoboară prin sobă în tângueli sfâșietoare, și totuși simt atunci în mine o liniște mare care nu-i făcută numai din bucuria oarecum egoistă de a fi adăpostit, ci și din seninătatea unor cântece reluate în mintea mea, dulci și frământătoare, în somnolența care cade greoaie și-mi închide ochii încă orbiți de lumina zilei. Simt atunci ca un fel de înămolire, care deși nu vrea să ia decât sufletul, îmi pare mie că îmi atinge în acelaș timp și-mi mângâie trupul: sărut duios fără buze tremurătoare, strângere caldă fără dulcea înlănțuire a brațelor.

„Intr'o seară de acestea, cugetam cu ochii așintii asupra unei statue depe o etajeră. Era un Narcis cu un cap drăguț, cu bucle presărate de frunze încărcate de boabe mici rotunde ca niște perle. Capul lui ușuratec se apleca spre mine, gura-i schița un surâs răutăcios, și ochii lui mari fără pupile îl făceau să sâmene cu o mască de comedie antică nespus de grațioasă și cochetă.

„Mi se păru că zăresc pe gura-i mică o pată roșie ca o picătură de sânge. Într'însei mâna și luai statueta. Pata era un păianjen mic, înțepenit într'o ciudală nemișcare în deschizătura buzelor de marmoră. Îl atinsei cu degetul: căzu pe masă. Pusei o bucată de hârtie albă peste el și apăsai cu un fel de satisfacție bolnăvicioasă. Auzii un pârâit slab și o pată roșiatecă se întinse pe albul hârtiei. Trecu câțva timp; voiam să mă culc. Ridicai ochii spre statueta și, în acelaș loc, zării o altă pată roșie ca un rubin feeric, ca o chintesență de incendii și lumini. Mă apropiai uimit. Simțeam că respir ciudatul parfum a ceva necunoscut, simțeam în jurul meu o atmosferă pătrunzătoare cuprinsă de nu știu ce fatalism. Mi se păru că pata aceea crește, se înflăcărează, strălucește puternic ca o carne purpurie și ca-

tifelată. M'am repezit, am sfărmat bustul și l'am călcat în picioare.

„M'am culcat apoi, fără a mă putea apăra de o tristețe senzuală, chinuitoare și totuși încă destul de dulce spre a fi putut să urce până sub pleoapele mele slăbiciunea rușinoasă a lacrimilor.

„O, măi băeți, de-ați putea voi cunoaște starea aceea neînțeleasă de somn și totuși de luciditate ce părea că mă ține fălțâind, atârnat deasupra unui hău fără hotar! Simțeam că pierdusem legăturile cu umbra nopții reale și totuși vedem fitilul plutind ușor pe untdelemn și plimbându-și flacăra pașnică în jurul păhărelului de cristal al candelii. Bâlbăiam fraze dezordonate. Simțeam cum *păianjenul roșu* mi se urcă pe picioare; aveam senzația corpului lui păros și moale, îi vedeam fața solzoasă ca a unei caracatițe, cu niște ochi enormi și fosforescenți, cu picioarele frecându-se greoaie de corpul moale, cu un zgomot de cârpe ude care mă înfioară. Ochii mi se deschideau nemăsurăți, se lărgeau ca niște abise: gura mi se strâmba de groază. Vream să strig și nu puteam. Un suflu răgușit scăpa printre buzele mele; dinții îmi clănțăneau. Și *păianjenul roșu* alerga pe pat, pe mâinele și pe pieptul meu, *păianjenul roșu* care mă lua și căruia nu vream să mă dau.

„O lovitură puternică în ușă, ca cea de adineaori, mă deșteptă. Mă ridicai în pat și zisei: Intră! Dar glasului meu îi răspunse o tăcere largă, nesfârșită, așa cum n'am înțeles-o nicăieri aiurea. Am luat o lumânare în mână și m'am îndreptat spre ușă. În clipa când treceam prin fața oglinzii, îmi văzui în ea chipul repetat la infinit. Eram alb și nemișcat ca o fantomă sub care ți-e frică parcă să nu ghicești putreziciunile negre și nemișcătoare.

— „Doamne! “ murmurai și închisei ochii înfiorați. Când i-am redeschis, în locul imaginilor pe care mi le arătau cele două oglinzi, mă văzui mort, târând după mine un giulgiu, cu o pată roșie de sânge pe piept. Ei bine, nu, nu era o pată de sânge, ci *păianjenul roșu* care se înfipsea în piept și îmi sugea viața cu fiecare picătură de sânge. Simțeam mirosul lumânării stinse, căzută pe covor, și a cărei feștilă, roșie încă, se lungea în fumuri trăgănite amestecate cu mirosul de mort ce părea că ese din cearșafurile albe. Când mi-am venit în fire, am deschis ușa: nu era nimeni.

„De aceea, împins de ceva mai tare ca voința mea, m'am îndreptat adineaori spre ușă. Și de ce? Ca să văd cum în întunerecul sălii se prăbușesc deodată valuri de lumină, dar de o lumină inertă, moartă, care zgâria cu ghiare de aur muiat în sânge silueta *păianjenului roșu*. Și în ușorii aburi albaștrii cari tremurau în deschizătura ușii, vedeam picioarele lui monstruase mișcându-se nehotărâte.

„Mi-a revenit în clipa aceasta imaginea spectrală a nopții aceleia grozave, târând în urma pașilor

săi tăcuți, linjoliu neputincios de a cuprinde spaima ei, când ceasurile bat în aerul potolit și strivesc tăcerea cu glasul lor neîmbilânzit...

„Ași vrea să cuget altfel și nu pot, căci gândul îmi rătăcește totdeauna la atâtea lucruri zdrobitoare în care recad în fiecare clipită, în saltul dureros dela vis la realitate.

„Și înțeleg de ce o bătaie la ușă poate fi, după cum spune legenda, o lovitură a morții când nu mai poate fi a iubirii“...

Când Luca a fost găsit mort în patul lui puține zile după aceea, medicii n'au putut găsi pricina morții; dar cei șase prieteni ai lui o știau prea bine.

Cronica rimață.

Poliața

de Const. Doboș.

*Prea multe datorii făcusem anu-acesta
Că se țineau șirag, la creditor, de mine
Cum fuge roiu 'ntreg pe urma-unei albine;
Așa că m'am gândit: de nu le-oi face festa,
Va trebui să plec cu 'n tren expres la Pesta.*

*Cum n'aveam alt odor decât o roasă subă
Și-aveam de achitat pe șase luni chirta...
Stam încolțit; din ochi pierise bucuria,
Căci gazda mă păzea întocmai ca pe-o bubă,
Cum m'o vedea c'o șterg, să mă și toarne 'n dubă.*

*Venise-o iarnă grea, cum n'a mai fost vreodată;
N'aveam un pic de foc, urla prin hornuri vântul;
Nici nu puteam vorbi; pe buze chiar cuvântul
Mi-ar fi 'nghețat de frig, tot așteptând să-mi bată
Un creditor discret, în ușa încuiată.*

*Coboară noaptea 'ncet, dar somnul nu mă fură;
Stau ghemuit sub șubă, în pat, ca și culbecul
Și-aștept de vis-à-vis să stingă-odată becul!
Dar vântul prin ferești, la ușă, face gură...
Obraznic creditor, ce 'n față chiar mă 'njură.*

*Adorm cu greu; în zori, dau să privesc spre stradă...
Rămân înmărmurit: sub ușă-i o hartie;
„O poliață“ mi-am zis — „De n'ar fi cea de-o mie!“
Cobor ușor din pat, pășesc ca la paradă,
Inghit în sec... Noroc... E dâră de zăpadă...*

Faceți-vă cumpărăturile de coloniale
și delicatose la firma **Virgil Andru**
1-10
Serviciu prompt
și conștiincios!
Strada I. C. Brătianu 1.

ANTONIU KOVÁCS
Croitor bărbătesc
Str. Alexandri No. 13.

De vreți să vă îmbrăcați elegant
și ieftin comandați-vă
hainele la

lângă palatul Camerei de Comerț

Ce ne poartă?

de T. Neș.

Sociologia se căznește să prindă din uruitul vremurilor de azi leitmotivul evoluției. Am fi bucuroși să desprindem în fiecare epocă diapasonul vremii — vorba lui Lamprecht — și să infirmăm accentul timpului în melodia evoluției. Ne-ar plăcea să știm de unde isvorește și ce înmlădiază aria propășirii?

În lumina sociologiei obiective societatea este o ființă reală cu însușiri supraindividuale, care trăește o viață proprie cărmuită de legi specifice. Ea se zămislește din asocierea indivizilor în baza legii cosmice, că orice întovărășire de elemente naște o ființă cu însușiri deosebite de cele ale elementelor componente. Această lege, verificată în lumea atomilor, în împărăția biologiei, își întinde puterea și asupra societății. Individul, care prin fenomenul asocierii procrează noua ființă, este totuși asimilat cu desăvârșire, format de forțele și după chipul societății. În conștiința lui se reflectă idealurile sociale, cari-l atrag sau, în caz de rezistență, îl obligă și constrâng. Societatea hotărăște criteriile de prețuire ale valorilor. Meritul oamenilor mari, în propășirea societății, este a trage din situațiunea istorică consecințele logice. Scopul instrucțiunii și educației este a arăta că societatea cu ideile și sentimentele specifice ce-o alcătuiesc este produsul colectivității și nu al individului.¹⁾

În lumina sociologiei individualiste unica realitate este individul. Un atom radiator de putere și de inițiativă, un ferment al evoluțiunii. Din el se torc raporturile sociale cari se așează ca o pânză peste întovărășirea oamenilor. Sufletul individului își țese raza în sufletul societății, precum sorii își urzesc razele în difuza lumină cosmică. Istoria se înfățișează ca profilul unui lanț de munți, ondulator, în care piscurile semețe sunt indivizii. Explozia solitară a energiei spirituale pune în mișcare greoaia și inerta masă a mulțimei. Prin intervenția genialilor creatori de idei și deveniri, ritmul devenirii umane este variat și aprig.

Ca o împăcare a acestor două concepții opuse ni se înfățișează teoria d-lui V. Pârvan.¹⁾ Peste ritmul și devenirea masselor se așează aproape autonom ritmul oamenilor mari, în cari „vibrează, în stiluri deosebite, un singur suflet”. „Alătura de vibrarea și ritmul mulțimilor contemporane, al cărei suflet total și generic evoluează cu aceeași încetineală ca progresul speciilor în imensitatea timpului biologic, găsim vibrarea și ritmul sufletelor solitare, de intensități și tempi identici la distanță în timp de milenii, iar în spațiu, despărțite prin prăpăstii imense și netrecute” (p. 73). — Geniul și colectivitatea se influențează reciproc. „Omul genial nu numai reflectează

ondulațiunile spirituale, ci în el se nasc vibrații proprii la atingerea cu energia creatoare omenească, și el, la rândul lui, emană energie și produce unde energetice” (p. 170).

Oricare ar fi adevărul, rămâne nelămurită problema forței propulsive a societății. Atât în sociologia obiectivă, cât și în cea individualistă ori eclectică se pune întrebarea: Oare constelația idealurilor se închiagă întâi și 'și cerne lumina în adâncimile sufletului, trezind tremurul sentimentelor și zăgăzuind impulsunile, ori, întors, în umbrele conștientului clocotesc și se frământă întâi impulsunile, cari amăgesc inteligența prin plămuirea idealurilor mincinoase, menite să justifice rațional actul impulsiv?

Inteligența sau impulsunea ne mișcă?

L. Bourgeois în teoria solidarității observă că solidaritatea este rezultanta a două forțe, combinate numai pe o treaptă superioară a evoluției: metoda științifică și ideea morală. Renașterea și propășirea socială se înfăptuește numai prin acordul dintre ele. Omul este o ființă socială și rațională, capabilă nu numai de a înțelege legea coordonării generale a forțelor universale, ci de a combina el însuși coordonări particulare în vederea unor întocmiri speciale.¹⁾ În această mreață de tendințe intervine gândirea, care răzimată pe ideea morală a justiției, organizează noi întocmiri.

În istorie spiritul caută idei pure, „idei forțe provenite din deveniri și creând deveniri, înălțând în strălucire sau sfărâmând în mizerie și moarte, indivizi izolați ca și popoarele întregi”.¹⁾ Treptat viața naturală e subordonată vieții culturale, viața instinctivă celei conștiente și se creează o lume completă, artificială a ideilor, cari sistemizează și conduc viața omenească în totalul ei“.

În aceste concepții rațiunea stăpânește pasiunea și îndrumă viața colectivă spre idealuri hotărâte. Instinctele și impulsunile se sbat întemnițate în matca croită de inteligență.

Corolarul practic al acestor vederi este aprecierea după justa valoare a intelectualilor. Patimile cari fierb în masse și a căror efflorescență este opinia publică, determinată în bună parte și de puterea aurului, trebuiesc subjugate prin înstăpânirea altei forțe: a inteligenței. Din federația solidă și publică a celor mai distinse elemente intelectuale cu elementele străvechi ale națiunii se va naște forța, căreia i se va oferi ca lui Cesar coroana de aur, pe care însă o va refuza, mulțumindu-se să rămână persoana

¹⁾ Durkheim: L'éducation morale, p. 318.

²⁾ Idei și forme istorice.

¹⁾ L. Bourgeois: La solidarité, p. 30.

²⁾ V. Pârvan: op. cit. p. 88.

umilă care vede cel mai potrivit regim pentru capturarea și orientarea celorlalte forțe?)¹⁾

În opoziție cu stăpânirea rațiunii găsim teoria impulsivilor ca forța propulsivă, susținută de neohegelianul Bertrand Russel¹⁾. Teoria aceasta se pare că răscolește adâncimi, asvârle valuri spre lumina inteligenței, pe cari le încoronează cu falsele străluciri ale gândirii.

Omul este condus de impulsuni ca și copilul și animalul; îi place însă, să învâle în taină acest resort. Din impulsivitatea zăgăzuită pe o clipă răsare o dorință, care așteaptă momentul înfăptuirii prin ruperea stăvilărilor. Inchipuirea se amăgește cu felurite plăceri ce-ar rezulta din descărcarea impulsivilor. Durerea este înăbușirea unei impulsivități. Impulsivitatea ne împinge la acțiune; ea însă se investimantă în dorințe raționale. Deosebiri de vederi dintre indivizi, cari par de origine etică, își au temeiul în diferența dintre impulsivități.

De aci urmează principiile refacerii sociale. În educație trebuie cultivate impulsivitățile; octroierea unui anumit fel de a vedea în mintea elevului, înregimentarea lui în grupe politice ori confesionale, se opun liberii dezvoltări a impulsivităților și sunt de osândit. Tradiționalismul, respectul instituțiilor vechi, sădesc în generația actuală idei și valori preconceptuate. Dreptul de proprietate trebuie revizuit, căci se întemeiază pe nedreptate.

Trebuie cultivată inițiativa particulară și independența gândirii. Societatea actuală are oroare de acestea, deoarece gândirea liberă este revoluționară și subversivă, fără milă pentru privilegiu și instituțiuni. Gândul e liber, privește în prăpăstii și nu se sperie. În generația de azi trebuie îngrijit curajul și nu frica. E nevoie de avânt îndrăzneț și nu de o supunere iobăgească la preceptele consacrate de vremuri.

Rolul impulsivilor în acțiunea noastră nu ne pare covârșitor. Aditem că ideile și principiile se hrănesc în parte din subconștient ca și corola plutoare a nufărului din adâncimile lacului. Evoluția, însă, arată neîndoios creșterea progresivă a puterii ideilor și slăbirea treptată a impulsivilor prin rezistența gândirii. Câtă vreme sufletul omului primitiv era vârtejul impulsivilor oarbe, conștiința omului de cultură este scena unui viu joc de idei, cari se polarizează în jurul idealurilor morale, politice și economice. Chiar și impulsivitățile se selecționează prin atracția ideilor: unele sunt chemate la viața liberă, intensivă, iar altele zăgăzuite ca potrivnice aspirațiilor noastre.

Ce ne poartă ?

Nu ne împing impulsivitățile, ci ne atrag idealurile.

Crucea roșie

de GEORGE BOTA.

De patru ori căzu sub cruce în drum spre vârful Căpățanei,
De patru ori Dumnezeu căzu în pulberea jărânei;
Purtat în lovitură și 'n rânjet de jidovimea urlătoare
Le-a dat și lor Mântuitorul prilej de mare sărbătoare,
Cu ochii injectați de sânge, cu mâini de furie 'ncețate,
Cu dinții strânsi spre sfâșiere, cu fețe hâde și crispate,
Duceau la locul de osândă pe Cel ce l-a 'nvățat ertarea;
Pe Cel ce din pământ îi scoase, L-amenințau cu răzbunarea;
Erau în față două taberi cu armele încrucișate:
Deoparte sta Eternitatea... de alta lumea cu păcate,
Deoparte lumea 'ntunecată, urmașii celor dați afară,
De alta raza de lumină din a văzduhurilor pară.
O nesfârșită tragedie ce 'n lume n'are să 'nceleze,
Procesul dureros al firei cu cele două antifete.

Trei cruci a ridicat deodată poporul cel eșit din fire,
În rândul păcătos al lumii au răstignit Dumnezeu
Și în zarea nesfârșită, profilându-se trei lemne,
Despre firea lumii noastre ne-au lăsat eterne semne!
Cum puteau s'armanii oameni restigni Dumnezeu ?!
Cum puteau neputincioșii pironi nemărgenirea
Dacă 'n lutul lumii noastre nu lua sălășluire
Dacă Fiul Preacuratei n'ar fi dat spre răstignire ?
Celor însetați de sânge, sânge le-a trimis Prea Sfântul,
Și din rana de pe cruce, sângele udă pământul.
Celor bucuroși de lacrimi și de inimi sfâșiate,
Lacrimi au lăsat să cadă ochii mamei Preacurate.
De te-ai naște nu odată ci de mil de ori Părinte,
Te-am întâmpina cu cruce, Te-am închide în morminte.
Cruce Sfântă, căți te poartă pe cărări necunoscute.
Câte lacrimi vărsară ochii omenirii, câte!
Căți pe tine călăuză te-au purtat suind Calvarul,
Căți mânași de-a ta credință au golit pe rând paharul!
În deslănțuirii nebune, răsturnând întreaga fire,
Intrecându-se pe sine au ajuns la nemurte;
Restignindu-se pe cruce pentru rege, pentru țară
Învîngându-și suferința pân' la ceruri se urcară !

Cruce roșie de sânge, sânge de făpturi gigante,
Tu închizi filozofia lumii celei mai înalte;
Tu ne 'nvești ce nu-s în stare să ne 'nvețe niciodată
Mii de capete de doctori, toată lumea învățată,
În zadar cătăm pe lume înțeles l'a noastră viață,
Noaptea vremilor s'așterne, ne acoperă în ceață,
Iar din truda omenirii, dintr'alăta nebulie
Se întinde 'n urma noastră vecinica zădărnicie.
Din mărirea omenească tot se șterge, tot se duce,
Dar rămâne neclintită sfânta jertfă de pe cruce.
Nici bogăși sătui de toate, nici savanții plini de carte,
N'au dus lumea către ceruri nicio schioapă mai departe.
Din cătușa răutății și din rânjetul de fiare
Să ne scoată nici averea și nici mintea nu-s în stare.
Cruce roșie de sânge, tu ne-ai arătat sușul,
Tu ne-ai spus că fără jertfă ne așteaptă povârnișul.
Cel mai scump produs al lumii, atingând nemărgenirea,
E triumful de pe cruce, e ertarea, e iubirea !

Semn al jertfelor de veacuri, cruce roșie de sânge,
Azi nădejdea vieții noastre împrejurul tău se strânge,
Orice vremea va mai naște, orice mintea va aduce,
Va învățat cu raza-i sacrificial de pe cruce,
Căci mai tare decât munșii de avere și gândire,
Se înalță peste toate sfânta rază de iubire!
Cruce roșie, deapururi te slăvim, ne 'ncredem fie,
Tu închizi filozofia vieții noastre pe vecie !

¹⁾ Ch. Maurras : L'avenir de l' intelligence, p. 86.

²⁾ Principes de Réconstruction Sociale.

Jurământ

(Urmare din N-rul 7).

de Alexandru Riza.

N'a greșit cine-a zis că banul este ochiul dracului. La început, adună omul cu inima curată, că de, sunt greutăți în viață. Ba trebuie una, ba trebuie alta și banul pe toate le astupă. Mai târziu, pune de-o parte, tot cu gând curat, pentru ziua de mâine și adună mai mult. După aia, vine alta: cine are bani mulți, are omenie mai multă, că așa sunt vremurile. Și așa, din una 'n alta, găsește omul pricină binecuvântată să pună ban peste ban și i se încălzește inima când își vede grămada crescând. Iac' așa și cu Irimie. De unde la început aduna bani albi, pentru zile negre, acum, adună bani, ca să fie. Se îndrăgostise de ban și nu se uita de unde-l scoate. Vorba ceia: „și din gunoiu, că banul n'are miros“. Nu din lipsă, ci din dragoste pătimase de aur. Cu un cuvânt, strânsese omul comoară necurată, pe pământ. În cărțile sfinte stă scris că unde este comoara omului, acolo-i și inima lui. Apoi, când cineva a prins lăcomie de ban, nu mai are nimic preț în ochii lui, în afară de ban. Nu este știut, oare, că din lăcomie, Iuda, s'a lăsat mușcat de inimă și a vândut pe Fiul lui Dumnezeu? Diavolul l-a făcut să găsească preț de ban, celui neprețuit?!

Ce s'o fi gândit Ieremie, ce s'o fi socotit, destul că peste vre-o săptămână, când a venit Petcu cu a doua jumătate din banii pentru pământ, a pus picioru 'n prag:

— „Ce bani, mă, veneticule? Ce pământ? Ți-ai pierdut mințile? Nu ești zdravăn? Pleacă dela ușa mea, că te 'ntind și mătur drumul cu tine.

— „Măi vecine, c'a fost vorba...“

— „Ce vorbă?! Șterge-o!“

Și... nici una, nici alta, a șters-o Petcu. S'a dus omul la un avocat, la oraș, de l-a dat în judecată, să-și scoată banii, ori să-și ia pământul. Mai mare greutatea, era că Petcu n'avea martori. Singura cale de a găsi dreptatea, era — după cum spunea avocatul, — să jure una din părți, pe cum că este așa și nu 'ntr'alt chip.

Acî gândul lui Petcu se cam încurcă. Toate le-ar fi făcut, dar de jurat n'ar fi jurat. Bani erau 15.000 de lei și, mai ales, multă trudă înseamnă pentru un om sărac ca el, dar parcă mai mult ajuge sufletul omului. Auzise și el, că stă scris în cartea cărților, între poruncile D-zeești, că: „să nu te juri nicidecum, nici pe cer, că este scaun al lui D-zeu, nici pe pământ, că este așternut al picioarelor Lui; nici pe capul tău să nu te juri, că nu poți un păr alb sau negru să faci; ci fie cuvântul vostru: așa, așa; nu, nu; iar ce este mai mult decât acestea, dela cel rău este“. Cum o să jure el? Dar... nu, nu... va cere să jure Anița. Ea e stăpâna pământului și oricât, ea e cu altfel de inimă. Se gândește mai mult ca Irimie, la păcat.

Când a aflat Anița dela Irimie c'a stricat târgul cu Petcu, s'a simțit mai bine. I-a stat inima la loc. Nu de alta, dar eră partea ei de moștenire și parcă-i pică mai bine, dacă știa c'o să rămână și de pe urma ei ceva, s'o pomenească copilul, nora, nepoții.

Irimie nu i-a spus amănunțit cum stau lucrurile, ci doar c'a stricat târgul. Abia când a venit citația, i-a amintit și despre pământ. I-a spus că Petcu l-a dat în judecată că nu vrea să se mai țină de vorbă, că el, Irimie, i-a dat banii înapoi și i-a oprit numai datoria, dar că Petcu ține să-i dea arvuna îndoită înapoi, ori să facă actul cu pământul.

— „Tu femeie bagă de seamă: la judecată dacă te 'ntreabă, tu spui că nu știi nimic și că tu nu vinzi pământul...“

S'au mai certat, s'au mai hârjunit, că ea, Anița, n'ar spune decât cum a fost, dar el i-a retezat-o repede.

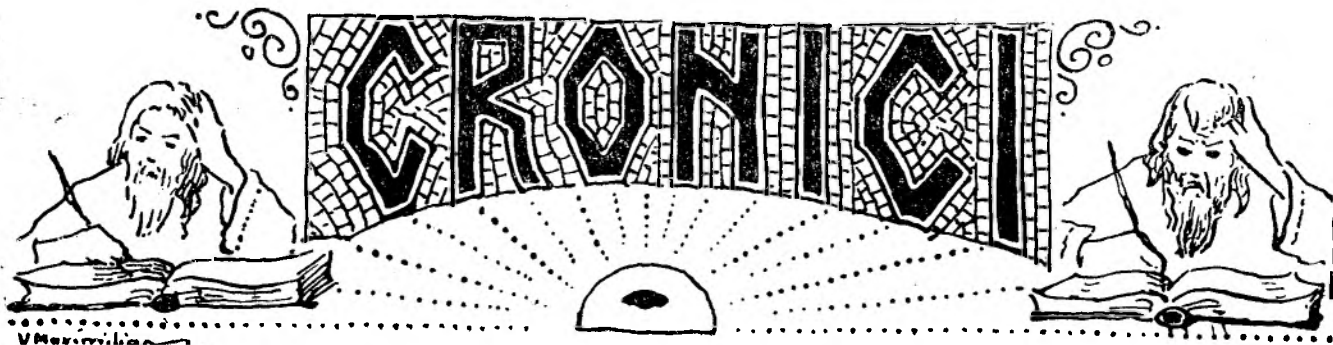
— „Să nu te 'mpingă dracu să mă lași fără bani, că tocmai atunci am isprăvit-o! Iți sulesc gâtul, de privești la spate!“

Fiecare zi își aduce ale sale și multe zile au mai trecut dela stada Aniței cu Irimie. În fiecare zi, necazuri noi, așa că mai că-și uita ea de grija cu judecata. S'a mai gândit ea, nu-i vorba, seara, când îi dau răgaz alte griji, ba 'ntr'un fel, ba 'ntr'altul, dar mai totdeauna, după înghițitura de rachiu, care i se făcuse obicei.

E greu până se hotărăște 'ntr'un chip, gândul omului, c'apoi bate drumul apucat și mai târziu, i se pare că nu mai pot fi lucrurile, decât așa cum le-a țesut el în minte. Ori, ce crezi, că gândul omului este chiar așa de tot odihnit, noaptea? Doamne! Ba aleargă pe unde nici pasărea măiastră n'ajunge. Ce nu s'a putut lumina ziua 'n minte, te scurpă 'n suflet noaptea și într'un chip oareșicare, trebuie să ajute și sbuciumările astea, ca să 'ntărească un gând, o credință!

Iac' așa: cu sbuciumări de noaptea, legate de gânduri de ziua, mai cu spusa lui Irimie, s'a făcut lumină deplină în sufletul Aniței: Veneticul vrea să-i tragă pe sfoară. Vrea, adică, cu orice chip, să ia pământul pe care ea-l avea dela taică-său și pe care ea vrea să-l dea lui Florică. Să ia, adică, pământul lui Florică. I se părea ei că dacă lasă să-i ia cineva din ce este al copilului, nu numai că-i ia lucrul acela, dar și din sănătate-i duce. I-ar fi dat tot ce avea ea, lui Florică, fiindcă iar îi părea, că dându-i, îi ajută și la sănătate. Inimă de mamă! Să n'aibă copilul ei o brazdă de bământ, să zică: asta e dela maica?!

(va urma)

Ioan Ciorănescu. Odată cu smulgerea frunzelor, toamna aceasta ne-a smuls și floarea vieții unui tânăr poet, al cărui talent fraged obținuse mari garanții pentru viitor din partea cercurilor noastre literare. E tânărul Ioan Ciorănescu, peste mormântul căruia, în aceste momente, toamna așterne foi veste.

Ioan Ciorănescu avea numai 21 de ani. Încă de pe băncile liceului scria versuri pline de maturitate și tot atunci editura „Cartea Românească” i-a premiat volumul de povești pentru copii. Mai târziu numele său apărea des în revistele literare din provincie și Capitală. Era modest și retras. Lucra mult. Deși studiile universitare îi ocupau timpul, el găsea repaus și pentru literatură. Sertarele îi erau pline de manuscrise. Mai cu seamă traducerile ce le făcea din poezii franceze îi cuceriseră un titlu de merit. Nu de mult anunțase apariția unui volum de versuri originale și lucra la un volum de parodii după poezii române.

Destinul însă nu i-a dat răgaz să-și desăvârșească opera. Anul trecut, în plămânilor săi tânăr s'a strecurat bacilul tuberculozei, iar în primăvara anului acesta a fost internat în sanatoriul dela Geoaglug de jos. De-acolo ne-a trimis câteva poezii cari au apărut în paginile acestor reviste. Bietul băiat stia ce sfârșit îl așteaptă. L-am încurajat pe cât am putut. Consolările noastre însă nu puteau să-l schimbe convingerea pe care și-o făcuse despre apropiata dispariție a sa dintre cei vii. Așa de mult înaintase boala încât în ultimul timp ne ruga să umblăm cu grijă cu scrisoarea lui și s'o ardem, pentru că nu cumva bacilul să se strecoare în vre-un alt plămân. Am luat aceasta ca o glumă. Totuși, în zilele trecute, ziarele din Capitală ne-au adus triste vestea a morții lui Ciorănescu. Lacrimile ne-au poddit. Am recitat scrisorile lui cu sfîntenie. Se desprinde din ele o tristețe calmă și o durere înăbușită. Nu vroia ca soarta sa să producă durere prietenilor. Poate, în mijlocul inimii lui, mai exista un grăunte de speranță. Toamna l-a nimicit. Ioan Ciorănescu putrezește acum sub pământ. E o pierdere, o pierdere mare. A plecat dintre noi un suflet rar, nobil, o inimă plină de avânt, un talent.

În momentul când scriu aceste rânduri, gândul meu ingenuchiază smerit departe, la mormântul lui Ciorănescu, a cărui pierdere nu ne poate consola. Fie că vorbele să cadă peste acel mormânt ușor ca petalele de tufănică brumată P.

Săptămâna Crucii Roșii: O muncă fără pregret în timp de pace și mai ales în timp de războiu pentru alinarea suferințelor omenirii, iată „Crucea Roșie”. Cei cari au luptat ca și cei cari au rămas acasă, i-au simțit binefacerile. La patul fiecărui rănit, ca și în celula lagărelor de prizonieri, în spitalele de exantimatici ca și în colibele sărace „Crucea Roșie” a știut să aducă alinare, prin devotamentul fără margini, neprecupețit, al membrilor săi. — Cincizeci de ani de umanitarism de fapte nu de vorbe sfărăitoare, cincizeci de ani de eforturi titanice desfășurate tocmai de sexul considerat slab, iată ce au încununat serbările din săptămâna trecută organizate în întreaga țară. Oradea pare a fi fost mai puțin pătrunsă de marea chemare a acestei societăți, căci cu toate străduințele d-nei Florica col. Bengliu președinta filialei și a d-nei Zoe col. Aricescu vice-președintă, concursul dat de public nu a fost tocmai grozav. Cuvintele pline de tâlc ale d-lui Gh. Bota rostite de pe tribuna sălii festive a primăriei la serbarea de Joi, au răsunat în pustiu. Mercantilismul unora nu le-a dat răgaz pentru un scop de altă natură. Unde au fost acei cari lipă pe toate cărările și-și bat

pieptul în toate ocaziile, pledând pentru umanitarism? De se imbulzesc în ligi și paraligi contra teroarei și pentru drepturile omului, de ce au lipsit dela serbările crucii roșii? Pentru că aici se trece direct la fapte fără a lăsa timp demagogilor să-și creeze platforme și să se înalțe? Pentru că aici lipsește barbusismul altor internaționale cari purced dela Moscova?

Noi am sărbătorit din suflet munca desfășurată de Crucea Roșie 50 de ani, căci gândurile ne-au fost curate iar umanitarismul adevărat. Iubirea de aproapele nu ne este condiționată de vr'un scaun în sfatul țării sau de vr'o recompensă din afară.

Religia și Școala. Avem sub ochi o circulară a d-lui Gh. Bota Inspector șef al Reg. II. Școlare, adresată profesorilor și învățătorilor. E vorba de credința strămoșească pe care s'a clădit tot edificiul statului nostru și care acuma e considerată ca o zdreanță bună de lepădat. Tânăra noastră democrație plâpândă și vecnic cu guturai ne strămută într'una idei cari se lătesc ca tuberculoza și rod plămânilor organismului nostru de stat. Școala, prin conducătorii ei, n'a fost ferită de flagel-Progressismul devlat se încercă pe cărării întortocheate, târând după el tineretul studios. Drumul pe care au pășit generațiile trecutului nostru s'a părăsit, poate pentru simplul motiv că este prea drept.

„Din informațiunile pe cari le avem până acum, spune circulara d-lui Gh. Bota, știm că nu toți educatorii se devotază cu inimă de apostol pentru făurirea noului suflet de care țara noastră are nevoie pentru a-și asigura viitorul. Vedem cu ochii cum, sub povara unui intelectualism deviat, uneori sub copleșirea grijilor de toate zilele și a triumfului aparent al medio-crității, tineretul nostru școlar părăsește băncile școlii tot mai pustii la suflet, tot mai ușuratic și mai fără credință în propriile sale puteri. Ceace asigura la părinții noștri încrederea în valoarea lor proprie era, se înțelege, și pregătirea temnică dar mai ales credința în Dumnezeu. Căci dacă ne gândim că au fost timpuri fără școală dar cu multă credință, trebuie fatal să recunoaștem că biserica vremurilor a fost adevărata școală de credință în Dumnezeu și în puterile neamului nostru.

Fără să punem în discuție greșelile școlii sau ale bisericei de azi, greșeli cari toate vin dela oameni nedevotați noi trebuie să ne îngrijim să renască la viață vechea credință în Dumnezeu, singura garanție a tăriei de voință pentru viitoarele generații și mijlocul cel mai sigur de a alunga oboseala, plictiseala, superficialitatea și bătrânețea fără vreme a tineretului de azi. Temelia sufletului nostru este zdruncinată, fiindcă ni s'a zdruncinat credința. Credința ni s'a zdruncinat pentru că suntem crescuți într'un mediu necredincios, mediu fals și hipocrit, mediu cu oameni cari, în cel mai bun caz se mulțumesc să îndeplinească forme goale de orice simțire sinceră.

De acea Domnilor profesori și învățători, fac apel la Dvoastră ca la cei mai chemați să mă înțeleagă și vă rog în numele unui trecut bogat în suflet creștinesc al neamului nostru să munciți pe toate căile spre a readuce credința în Dumnezeu în inima copiilor, căci în acelor bătrâni poate este prea târziu”.

Ce triste constatări! Va avea ecou apelul acesta? S.

Anuarul reuniunii femeilor române din Beiuș și jur
17 Mai 1925—30 Mai 1926.

Răsfoești cu neliniște un anuar. De multe ori te izbești de banalități cari te mâhnesc. Lauda de sine nu miroase bine, zice proverbul, ia'ă de ce strâmbi din nas când întorci ultima pagină. Anuarul pe care l-avem sub ochi nu numai că nu e o f-păritură de reclamă, de tămăiere a membrilor comitetului și de vorbe dulci pentru președinte care de obicei l-alcătuiește, ci un sumar al unei activități frumoase de un an și un program plin de speranțe pentru viitor. Proporția în acest anuar e bine păstrată. Idealismul feminin e bine încadrat în „Răvașul“ d-nei Ana Bucur către M. S. Regina Maria președinta de onoare a reuniunii. Cuvintele rostite de profesoara Aneta Tufan cu prilejul zilei nașterii M. S. Regina Maria sunt pline de simțire iar rezumatul vieții Suveranei, publicat în acest anuar, e un frumos îndemn la muncă, abnegație și dragoste de țară. Martirilor Beiușului Dr. I. Ciordaș și Dr. I. Bolcaș aceeași Ana Bucur știe să le închine o parte din simțirea ei de intelectuală. Dar cea ce constituie valoarea anuarului este darea de seamă în care vedem activitatea reuniunii. Femeile române din Beiuș nu s'au încheat în societate pentru ceatūri dansante la cari să-și etaleze rochiile sumare și fardurile sau să se delecteze în voluptatea dansurilor moderne. Ele au un program de muncă și se țin de el. *Expoziția bunelar gospodine* a fost un corolar al străduinței reuniunii iar serbările pioase organizate pentru martirii I. Ciordaș și N. Bolcaș, 10 Iunie și 29 Octombrie, n'au avut nimic comun cu flirtismul serbărilor danșomanelor din alte părți. Acestea pentru trecut. Pentru viitor? Procesul-verbal încheat la 30 Mai ne aduce o propunere care ne umple de bucurie. Reuniunea Femeilor române din Beiuș va porni o campanie pentru ridicarea nivelului intelectual și îndrumare femeii dela sale spre industria casnică și pentru răspândirea preceptelor igienei în popor. În acest scop s'au desemnat 10 membre ale acestei reuniuni cari vor cerceta fiecare cel puțin 15 sate pe an în cari să fie conferințe. Prin această hotărâre credem că reuniunea din Beiuș e singura care și-a găsit rostul. Noi îi dorim din suflet spor la muncă.

M. S.

Perspectiva liniară de Toma. V. Ștefănescu ed. Ancora București 1926.

Autorul este un valoros profesor la școala normală din Oradea. Timp de șase ani d-sa ne-a dat câte-o expoziție de lucru de mână și desen, a elevilor normaliși Realizând lucruri frumoase în școală, prin dezvoltarea la elevi a gustului desenului, D-l Ștefănescu profită de experiență și ne dă un elegant carnet îndrumător în arta de a desemna. Lucrarea d-sale aprobată de ministerul instrucției este folositoare nu numai elevilor, ci oricărui iubitor de artă și amator de schițe după natură. Explicații fundamentale și precise, planșe cari ilustrează explicațiile, un tipar îngrijit și artistic executat, face din această lucrare cinstite autorului și aduce folos celor cari se interesează de desen. De altfel D-l Ștefănescu își are și scaunul său portativ pentru desen, brevetat „Ștefănescu“, cu care azi sunt înzestrate multe școli din țară.

B.

Intrăm în Noembrie și teatrul Regina Maria din orașul nostru continuă să-și țină porțile închise. Povestea cu acordarea concesiunii a durat prea mult. Fără ca să fim profesii, prevedem o stagiune mediocră. Sunt lucruri cari nu se fac în pripă, și trupa care va juca la teatrul local anul acesta se alcătuiește din resturi, după ce alte orașe mai norocoase și-au format trupele pe alese. Se știa din capul locului, că se va acorda concesiunea d-lui Ladislau Grof; de ce dar atâtea tergiversări. Compromisul cu Erdelyi sare în ochi. Il cunoaștem bine. E un om de teatru; un bun organizator. D-sa însă s'a retras în liniștea fermei sale. Acum a fost scos pentru o clipă. A acceptat concesiunea pentru ginerele său. Și noi avem încredere în Grof. E un artist înainte de toate. Apoi felul său de a fi și faptul că a învățat românește, sunt cheazășie că nu se îngrășe aci adulmecând gânduri ostile nouă.

De va avea de luptat cu greutăți mari, vina o poartă aceia cari încercă ițele. Și nu sunt vinovate autoritățile numai. Partidul maghiar care a vrut să cocoșeze pe agreețul său pentru simplul motiv că a dat dovezi de intransigență și de sentimentele șovine, este singurul responsabil. Acest partid, în urma pactului politic, își făcuse un fel de piatră de încercare, din cazul Parlaghi, prin care voia să-și măsoare țaria. Cum era natural, a ieșit înfrânt și înfrângerea sa s'a repercurtat asupra teatrului. Iată de ce se face asupra întârzierii deschiderii teatrului local.

Noi românii însă am fost mai norocoși decât minoritarii. Dacă ei, cu trupa lor permanentă, n'au reușit încă să ridice cortina, noi, cu echipele noastre volante, am ridicat-o! Și ce mai picioare? și ce mai artă?

Reprezentările lui Tanase cu cari am început stagiunea „secției românești“ a teatrului din localitatea e cea mai ștrașnică palmă pe care am putut-o aplica — și încă cu ce prețuri? — culturii pe care o preconizăm de șapte ani aci la graniță. Că n'a putut să joace Maria Filoti, Mihalescu și Demetriade, nu ne miră. Când pornești cu stângul e mai bine să te întorci. Și noi în domeniul artei, am pornit-o cu Tanase.

Misa

REVISTE

Gratul Nostru. Anul II, No. 15 — Bârlad. Nu e mult de când întreaga mișcare literară era concentrată în două centre: București și Iași. Încercări se făcuseră și prin diferite orașe ale provinciei dar își făceau impresia mizileanului venit la iarmaroc înzoronat, care se pierde în fața tuturilor vitrinelor și rămâne cu gura căscată la panarama „ce-i afară pe hârtie, înăuntru-i viu și natural.“ Războiul a deplasat valorile. Începutul făcut de Craiova, care a reușit să ne dea reviste bine încheat și frumos editate, s'a extins în întreaga țară. Azi avem centre în provincie cari se pot lua la întrecere cu capitala. Bârladul, prin munca desfășurată de Academia Bârlădeană, cucerește din zi în zi teren. Revista *Gratul Nostru*, inteligent redactată de d-l C. Ponetti a reușit să grupeze un mănunchiu de scriitori cari au ilustrat timp îndelungat revistele capitalei. Un G. Tutoveanu, un G. V. Bacovia, Paul I. Papadopol, I. Dragoslav, G. Voevidca și G. Ponetti cu concesiunile d-sale cronici, sunt forțe cari pot duce la izbândă un organ de publicitate. Sumarul No. de față cuprinde: „Tot prin domeniul poeziei“ în care d-l Paul I. Papadopol subliniază activitatea poetei Alexandrina Scurtu și nedreptatea care i se face de critica noastră care se arată rece și recalitrantă față de d-sa.

Urmează o curgătoare poezie a d-lui G. Tutoveanu intitulată „Acum vioara plânge“. D-l. G. Bacovia evocă admirabil Toamna :

Clavirul plânge în oraş . . .

O vreme se lasă de plumb
Şi vântul împrăştie ploaia,
Tomnatic frunze prin târg
Aleargă pe drumuri, cu droaia

Un bolnav poet, atacal,
Se plimbă tuşind pe la glamuri
O fată, prin gratii, plângând
Se uită ca luna prin glamuri.

Ea plânge . . . el palid se pierde
Prin târgul sălbatec, sever . . .
Şi pare tabloul acestuia
Că-i antic, şi plin de mister,

Poetul George Voevidca aduce accente biblice de largă iertare în „Mărturisire“ iar G. Şt. Cazacu-Delarast în „flori de Toamnă“ imagini frumoase.

Propilee literare Anul I. No. 14. Bucureşti, directori Romulus C. Voinescu şi Ioan Foli. E o revistă care s'a impus brutal prin bogăţia materialului pe care-l aduce de două ori pe lună. Pornită cu amplex, cu colaborări variate, a ştiut să cucerească. Nu formează o şcoală literară. Mai mult un bazar cu rarităţi în cari predomină giuvaerurile antice ale clasicismului scoase la iveală de penele neobosite ale d-lor St. Bezdechi şi Ion Foli, M. S. Regina Maria publică în fiecare număr câte un sfat sub titlul „Sfatul meu“. În numărul No. de faţă desprindem pe lângă Sfatul unei Regine — fericirea — „Notiţe din călătoria regală pe Dunăre şi în Dobrogea de d-l prof. Col. Gh. Grinţescu bogat ilustrate, o scrisoare a lui V. Alexandri de Nestor Urechia, fragment din „Păcala“ (Teatru) de Horia Furtună etc

Viaja Literară. Anul I, No. 21 redactor I. Valerian. După vacanţa de două luni, revista bucureşteană apare cu o schimbare în conducere. Dl. Gh. Murnu poetul tradiţionalist, s'a retras dela direcţie. Suflată de curentul nou, în care se împleteşte literatura noastră dela o vreme încoace, revista „Viaja Literară“ îşi policleşte paşii între Lucian Blaga şi Ioan Pilat. Care-i va fi drumul? Sensibilitatea d-lui I. Valerian care ne dă realizări frumoase ca „Chemarea“ din acest număr pare un torent care încă nu s'a fixat în albie. Va fi un drum mijlociu între „Conlimporanul“ şi „Gândirea“? Aşteptăm. Până atunci să luăm „Viaja Literară“ aşa cum ni se prezintă. Colaboratori? Şerban Cioculescu Vladimir Streinu, V. Voiculescu I. Valerian, Tudor Şoimaru, G. M. Zamfirescu şi Pompiliu Constantinescu, un mănunch admirabil. Şi toţi ştiu ce vreau în arena literilor.

Cele Trei Crişuri pentru popor. Dintre publicaţiile româneşti pentru popor, una care s'a impus prin activitatea ei foloşitoare, este revista „Cele trei Crişuri pentru popor“ din Oradea. Iniţiată şi condusă de Gh. Tulbure, actualul primar al oraşului Oradea, un intelectual de valoare şi un scriitor de frunte, revista îşi va încheia încurând patru ani de activitate rodnică pe aceste plaiuri. Puţine reviste pentru popor la noi au fost conduse cu atâta grijă, competenţă şi dragoste de ţăranul român. „Cele trei Crişuri pentru popor“ a fost şi este o strălucitoare faclă de lumină pentru ţăranul român din această parte de ţară, lipsit atâta amar de vreme de hrana sufletească. D-l Tulbure care cunoaşte suferinţele din trecut şi nevoile de azi ale poporului, a ştiut să dea o direcţiune sănătoasă revistei şi să aducă un aport mare şi netăgăduit în slujba poporului.

O dovadă despre cele scrise mai sus este numărul dublu (9—10) al revistei (pe Sept. şi Oct.) pe care îl primim la redacţie. Cuprinde un bogat sumar, din care subliniem admirabilul articol al D-lui Tulbure despre aniversarea morţii lui Simion Bărnuţiu. Găsim articole pline de iubire faţă de popor, cărui il oferă comori de sfaturi şi învăţătură, semnate de Alex. Riza, Iosif Cardos, Dr. Mihai Pană, Emin Asan, Maria Dunca, Ioan G. Botez, etc. Mult ne place fabula „Privighetoarea şi

colivia“ de d-l George Bota, care reinviază cu talent genul fablei. Revista mai conţine bogate „veşti din lume şi ţară“, atât de potrivite pentru săteni.

Avem nădejdea că revista aceasta va trăi, înfruntând orice greutăţi materiale. Natural, ea tiebue sprijinită de toţi cei cari poartă grija poporului. Rugăm pe cititorii noştri s'o recomande şi s'o răspândească în pătura satelor.

CĂRŢI

Lucian Blaga: Ferestre colorate (Insemnări şi fragmente. Biblioteca „Semănătorul“ Arad, 1926. Preţul 10 lei).

Lucian Blaga şi-a câştigat repede un loc de frunte între fruntaşii scrisului românesc contemporan. Poet, filosof, critic de artă, L. Blaga a dat în toate aceste domenii, opere cari vor rămâne. Cu toată tinereţea, L. Blaga are înapoia sa o bogată activitate literară şi filozofică.

Despre ultimul său volum: „*Ferestre colorate*“ atât: Cetiţi-l!

Aristofan: Păsările (comedie) traducere în versuri dela St. Bezdechi. (Biblioteca „Semănătorul“ No. 164-165 Arad 1926 Preţul 15 Lei.

Tânărul profesor Universitar din Cluj, dl St. Bezdechi, e un bun şi neobosit traducător din greceşte. Graţie activităţii d-sale avem astăzi la îndemână o seamă din capodoperile literaturii greceşti :

Comedia „*Păsările*“ de Aristofan înseamnă o adevărată faptă bună şi un nou succes în activitatea de traducător a d-lui St. Bezdechi.

Tudor Vianu: Masca Timpului. (Critică literară) — (Biblioteca „Semănătorul“ No. 173—174. Arad 1926 Preţul 10 lei.)

Tudor Vianu e o mare nădejde a criticii româneşti contemporane. Spirit profund, ponderat cu orizonturile luminate de o vastă cultură, Tudor Vianu, prin cele câteva cărţi publicate până în prezent, aruncă punji de aur spre realizări mari.

Volumul „*Masca Timpului*“, publicat de Biblioteca „Semănătorul“ e o nouă dovadă în această privinţă. De aceea n'avam cuvinte îndestul de calde pentru a recomanda cititorilor noştri acest nou volum de critică literară a tânărului critic Tudor Vianu.

Dr. S. Stanca: Grevă şi alte povestiri. (Biblioteca „Semănătorul“, No. 150, Arad. Preţul 5 Lei)

Părintele dr. Sebastian Stanca e un bun povestitor. Culegerea de faţă cuprinde câteva povestiri morale cari pot fi citite cu folos în păturile largi ale poporului nostru, mai ales în vremea noastră de ticăloşie generală.

Le recomandăm cu toată căldura în credinţa că vor duce o undă de aer curat şi de gânduri şi îndemnuri sănătoase, în atmosfera grea a satelor şi oraşelor româneşti.

Volbură Poiană: Fata din Ardeal, poem naţional. (Biblioteca „Semănătorul“, No. 144—145 Arad). Preţul Lei 10.

Poemul naţional „*Fata din Ardeal*“ al colaboratorului nostru Volbură Poiană, e o lucrare de propagandă naţională, care poate fi luată cu folos în repertoriile teatrelor săteşti. Versul uşor, curgător, o limbă neaoş românească, fac din lucrările d-sale o plăcută lectură

Cele mai bune, mai frumoase şi
mai solide

mobile

le găsiţi la

IGNAT STEINER

Str. Avram Iancu No. 1. Oradea
(la subsol).

Vizitați blănăria

LEICHNER

Str. Ep. Ciorogariu 4. Oradea. 1-3

Toți vizitatorii Oradei își dau întâlnire la

RESTAURANTUL SZECSENYI

Unde se servesc mâncările cele mai bune și băuturi de calitate primă

Prețuri convenabile! — Bucătărie românească!
Str. Reg. Ferdinand No. 11. Complet renovat.

2-10

Firma

Lukács & Cie

Strada Prințul Carol 1-3 Oradea

2-10

Mare magazin de textile, vă recomandă marele său stoc de stofe și postavuri pentru confecțiuni pentru doamne și domni. — Unicul depozit de pânze de Szepes.

Prețuri avantajoase!

Briliante, giuvaeruri de aur și argint precum și ceasornice găsiți mai ieftin ca ori unde la bijutierul

HERBST

Piața Regina Maria No. 1 Oradea

cumpără cu prețuri avantajoase obiecte de aur și argint și repară ceasornice.

3-12

Toată elita Oradei și toți intelectualii își dau întâlnire la

Cafeneaua

ELITE

unde concertează zilnic dela 6-8 și dela 9-1 capela militară

5-10

FOARTE IEFTIN! **FOARTE IEFTIN!**

Covoare, cuverturi pentru chaise-long, draperii și art cole de tapițerie găsiți la magazinul

BERNATH BACK

Piața Regina Maria No 1. Oradea. 1-10

La magazinul

Frații Frölich

Bulev. Regele Ferdinand 7

vă puteți procura mezelurile cele mai fine și proaspete produse proprii în detal și engros cu prețuri avantajoase.

2-10 **Fondat 1850.**

Atențiune! **Atențiune!**

Zilnic vă puteți procura cele mai proaspete și ieftine cărnuri

Carne de vită, calitatea I.

Carne de porc proaspătă

Carne de vițel sugaciu

Cărnățării, mezeluri, slănină sărată, untură topită în ori cât de mari cantitate dela

Oraș Vasile

Strada Tache Ionescu 48.

Singurul comerciant și industriaș român, care cumpără vite și porci îngreșați în orice cantități.

Telefon 496 2-10 Telefon 496

Proectând alte combinațiuni comerciale, desfac complectamente magazinul meu bogat asortat precum și toate filialele

Vanzarea en gros și en detail.

EMERIC CZILLER

PIAȚA UNIRII.

2-10

SECȚIA TIPOGRAFIA STR. ALEA ROMEI No. 2.

TELEFON: 87

Aranjată cu cel mai variat și modern material. Execută prompt și cu prețurile cele mai moderate: Ziare, Broșuri, Reviste, Afișe, Bilanțuri, Anunțuri, Invitări, Registre, Cărți de vizită și tot felul de lucrări în această branșă. o o o o o o o o

Legătorie de cărți face orice lucrări în această branșă o o

TIPOGRAFIA ȘI LIBRĂRIA ROMÂNEASCĂ SOC. A. ORADEA

SECȚIA LIBRĂRIA BUL. REG. FERDINAND. No. 11.

Asortată cu tot felul de cărți didactice și rechizite școlare; reviste și cărți literare și de știință, românești și străine, furnizează cu prețuri de concurență: Hârtie, Creioane, Tocuri, Penițe și Materiale pentru Bănci și Birouri. o o o o o o o o

TELEFON: 105

Au sosit cele mai cărți și reviste de mode pentru D-ne.